

REMISSVAR

En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan

Dnr: U2019/00304/UH

IKEM – Innovations – och kemiindustrierna i Sverige är en bransch- och arbetsgivarorganisation och representerar 1400 medlemsföretag inom kemi, Life Science, plast och materialbranscherna. Vi sysselsätter 70 000 medarbetare. Totalt står våra företag för drygt 20% av Sveriges export och förser även övrig svensk exportindustri med avancerade insatsvaror. IKEM:s företag bedriver en avancerad och högfördlad industriproduktion vilket ställer krav på en högt utbildad personal som kan arbeta inom utveckling såväl som inom produktion.

Företagen inom våra branscher för ett konstant utvecklingsarbete vilket i sin tur kräver att det finns tillgång till offentlig forskning som bedrivs av globalt excellenta forskargrupper. IKEM:s företag är till 80% utlandsägda med huvudkontor utomlands och det är därför inte självklart i vilket land man väljer för att investera i forskning. Det finns dock två faktorer som är avgörande: att det i landet finns världsledande kvalitativ forskning inom områden som är av intresse för företaget och att det går att hitta medarbetare med rätt kompetens. För att dessa faktorer ska uppfyllas måste styrningen av den svenska högskolan förändras och premiera ett samarbete med näringslivet.

Produktionen som IKEM:s medlemmar bedriver ställer krav på en högt utbildad personal och således är högskolan en betydande aktör för våra medlemmars kompetensförsörjning. Det finns ett relativt konstant behov av medarbetare med en bakgrund inom både teknik och naturvetenskap men utbildningar inom dessa områden är ofta väldigt dyra att bedriva och dessutom har anslagen till dem minskat över tid. För att möta våra medlemmars behov krävs det att kvaliteten i relevanta utbildningar ökar och att resurstilldelning premierar utbildningar som leder till anställningsbarhet. Redan idag anser våra medlemsföretag att den svenska arbetskraften håller en genomsnittligt hög kompetensnivå och att det är en av Sveriges stora styrkor som land. Trots detta har våra medlemmar ofta stora rekryteringsutmaningar, det måste utbildas fler inom dessa områdena. I och med en ökad teknisk utveckling ställs det allt större krav på medarbetare med en hög kompetens och det är inte ovanligt att det svårt för våra företag att hitta dessa. Den tekniska utvecklingen ställer även krav på fortbildning av medarbetarna och även där är högskolan en viktig pusselbit. Om bilden av Sverige ska leva kvar även i framtiden måste dessa utmaningar tacklas. Det är därför oerhört viktigt att kopplingen mellan högskolan och näringslivet stärks i syfte att möta våra medlemmars kompetensbehov.

Inom ramen för forskning och högre utbildning vill IKEM se följande prioriteringar:

- Högskolans utbildning måste styras mer med en koppling till våra industriers behov av arbetskraft. Fler behöver utbildas med relevant utbildning.
- Högskolans forskning måste styras mer utifrån att generera excellenta forskargrupper som attraherar våra bolags investeringsvilja, eller omvänt minska risken för att forskningsintensiva företag lämnar Sverige.
- Forskningsfinansiärerna av industriella samarbeten bör styras mer mot att bygga upp världsledande forskning som svarar mot konkreta behov hos våra industrier. Finansiering bör inte diskriminera bilaterala samarbeten mellan företag och forskargrupper – det finns inget egenvärde i stora konsortier. Att generera världsledande kompetens som attraherar investeringar bör vara fokus snarare än stora samarbeten.

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

I utredningens direktiv (dir. 2017:46) anges syftet med utredningen vara att:

”utveckla styrningen så att den effektivt och ändamålsenligt stöder målet att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt”

En förutsättning för att kunna svara mot det i direktivet angivna syftet är en djupgående analys av den omvärld i vilken universitet och högskolor verkar. Men utredningen i stort saknar omvärldsperspektiv. Vilken roll spelar universitet och högskolor för näringslivet, kommuner, regioner och för Sverige i sin helhet när det gäller kompetensförsörjningen? Vilken roll bör de spela? Vilken roll bör de högre lärosätena ha för att föra ut kunskaper och innovationer i sin omvärld? Hur bör lärosätena fungera som motorer för både lokal, regional och nationell tillväxt? Betänkandet svarar inte på någon av dessa frågor.

Vidare skulle utredningen svara på hur principer för uppföljning och bedömning av måluppfyllelse och resultat bör utformas, en central fråga för att kunna bedöma förslagen som en helhet, som dessvärre utelämnats.

Inte heller kompetensbristen är analyserad och utredningen lämnar inga förslag som angriper problemet. Frågan om utbildningsdimensionering reduceras till att handla om kvantitativa mål på totalnivå samt mål om examina inom vissa utbildningar som leder till legitimationsyrken. Särskilda åtaganden som inrymmer för IKEM mycket viktiga frågor som decentraliserad utbildning eller utbildning inom ämnen med få studenter men som är strategiskt viktiga för vår konkurrenskraft, föreslås hanteras i överenskommelser i dialog mellan lärosätena och regeringen. Vad arbetslivet har för roll i den dialogen lämnas osagt.

En annan fråga som enligt direktivet skulle utredas var hur samverkan med det omgivande samhället kan premieras ekonomiskt. Detta svarar utredningen inte på utan konstaterar, utan djupare resonemang, att samverkan inte ska vara en resurstilldelande parameter. Att få till en ökad samverkan mellan näringslivet och universitet och högskolor både vad gäller utbildning och forskning är en central fråga för IKEM. Ska det komma till stånd en ökad samverkan krävs att uppgiften knyts till ekonomiska incitament samt att samverkan följs upp och utvärderas systematiskt.

IKEM upplever att utredningen idag är ofullständig och att såväl konsekvensanalys som reformer för att stärka näringslivets konkurrenskraft genom en förbättrad kompetensförsörjning av högutbildad personal eller forskningssamverkan mellan näringsliv och lärosäten. IKEM förespråkar ett styr- och resurssystem för forskning och högre utbildning som ökar incitamenten för företag att expandera och flytta sin verksamhet till Sverige. I dess nuvarande form riskerar utredningen snarare det motsatta – att företag väljer att flytta eller förlägga ny verksamhet utomlands på grund av bristande forskningssamverkan och en reducerad kompetensförsörjning.

Utifrån detta anser vi att utredningen inte har uppfyllt uppdraget och syftet beskrivet i kommittédirektiven, dessutom riskerar flertalet av förslagen skada våra företags konkurrenskraft. Således avstyrker IKEM utredningen, i dess nuvarande form, i sin helhet.

IKEM vill dock poängtera att det är av stor vikt att frågan bereds vidare och ser med fördel att utredningen får ett tilläggsdirektiv med syftet att se över följande punkter:

- Ekonomiska incitament för innovation och forskningssamverkan som är långsiktiga och förutsägbara vilket kan ge högskolan trygghet för sin planering – gärna på längre sikt än en mandatperiod. Att bygga upp en forskningsavdelning i samverkan med industrin kan ta över 10 år vilket kräver långsiktighet.
- Ekonomiska incitament för utbildningssamverkan, kvalitet och relevans som är långsiktiga.
- Principer för uppföljning och bedömning av resultat och måluppfyllelse som är långsiktiga och förutsägbara.
- Säkerställa att det finns drivkrafter för högskolan att bedriva utbildningar där arbetskraft efterfrågas, även om utbildningarna är kostsamma att genomföra.
- Konsekvensanalys av utredningens påverkan på näringslivets kompetensförsörjning och förutsättningar att investera i forskningssamarbeten.

SÄRSKILDA SYNPUNKTER

Nedan följer särskilda synpunkter på enskilda förslag och bedömningar av utredningens förslag.

En samlad proposition för högre utbildning och forskning lämnas en gång per mandatperiod.

IKEM ställer sig tveksamma till förslaget och betonar vikten av att det finns en fungerande uppföljning och bedömning av måluppfyllelse och resultat vid ett eventuellt införande. Vi kan se nyttan med längre och samordnade perioder för styrning av högre utbildning och forskning, särskilt om detta leder till effektivare användning av resurser. Det handlar dock om två stora omställningar som kan leda till omfattande konsekvenser som i betänkandet är otillräckligt analyserade. Det ställer höga krav på indikatorer, utvärdering och kvalitetsutvärderingssystem – som inte föreslås av utredningen. I en eventuell gemensam proposition är det vidare viktigt att beakta behovet av transparens.

IKEM vill även se långsiktiga ekonomiska incitament för högskolan som kan minska vikten av fyraåriga propositioner, vilket kan vara av godo för att öka långsiktigheten och minska risken för detaljerad politisk styrning.

Det är även viktigt att poängtera att högre utbildning och forskning inte delar samma tidsperspektiv vilket måste beaktas i en samlad proposition. Detta för att inte skapa komplikationer inom respektive område.

UKÄ ges i uppdrag att inför en samlad proposition för högre utbildning och forskning lämna underlag för den högre utbildningen.

IKEM avstyrker förslaget. IKEM anser att underlag om arbetsmarknad och dimensionering inför den högskolepolitiska propositionen bör tas fram av den föreslagna oberoende analysfunktionen. Införandet av tydliga ekonomiska incitament för högskolan kan också bidra till att högskolan själv får större drivkraft att skapa ett utökat samarbete med näringslivet vilket i sin tur ökar matchningen mot arbetsmarknadens behov.

Regleringsbrevet för varje lärosäte utformas med utgångspunkt i den samlade propositionen för högre utbildning och forskning genom en fördjupad dialog med lärosätet, och reglerar resurser, utbildningsmål samt särskilda uppdrag och bemyndiganden med ett fyraårsperspektiv.

Som komplement till regleringsbrevet införs ett dialogbaserat och lärosätesspecifikt styrinstrument i form av fyraåriga överenskommelser där varje lärosätes mål och uppföljningskriterier formuleras för ett antal av politiken prioriterade områden.

Det gemensamma regleringsbrevet tas bort och långsiktiga mål eller anvisningar läggs i förordning, medan andra mål ges en mer lärosätesspecifik utformning.

Att införa fyraårsperioder för både forskning och högre utbildning skulle ge bättre planeringsförutsättningar för lärosätena, som i sig ger förutsättningar för till exempel högre utbildningskvalitet. Däremot förutsätter det en tydlig uppföljning och kontroll som inte föreslås av utredningen.

IKEM avstyrker förslaget om fyraåriga överenskommelser. Med ett sådant styrmedel blir inte rollerna och ansvarsfördelningen tydligare – snarare tvärtom. Att regeringen ges en roll i planeringen av arbetet vid lärosätena, leder inte på något sätt till en tydligare ansvarsfördelning.

Regering och riksdag ska sätta övergripande mål om vad som ska uppnås och lärosätena ska ha stor handlingsfrihet i hur det ska uppnås.

Det finns också en risk i att överenskommelserna blir administrativt betungande och kostsamma. Det öppnar också för att de lärosäten får incitament att påverka regeringen (Utbildningsdepartementet) för att bli vinnare i systemet, och inte nödvändigtvis de som är duktigast på att bedriva utbildning och forskning av hög kvalitet och relevans. Det behövs system där högskolorna främst ser en drivkraft att bedriva bra utbildning och forskning och inte lobbying. Resultat ska premieras över ambitioner vilket nås med tydliga långsiktiga ekonomiska styrparametrar.

Överenskommelserna riskerar också bli föremål för politisk klåfingrighet eftersom regeringen ges stor möjlighet att föra in frågor i överenskommelserna baserat på att de för dagen är politiskt intressanta.

Det inrättas en analysfunktion med uppdraget att göra samlade och oberoende analyser och uppföljningar med syfte att ligga till grund för framtida politiska prioriteringar men även kan utgöra stöd för lärosätenas och andra intressenters egna arbete.

Analysfunktionen ges i uppdrag att inkomma med en samlad analys inför propositionen för högre utbildning och forskning, och att utöver detta göra analyser av högre utbildning och forskning.

Uppdraget ska vara utformat så att analysfunktionen ges mandat att själv välja frågeställningar och metoder för sina analyser samt hur de sprids.

IKEM tillstyrker förslaget om en oberoende analysfunktion. Denna bör generera underlag som krävs för att kunna göra välgrundade politiska avvägningar och prioriteringar. Utformningen av en sådan funktion och dess uppdrag behöver dock samordnas med analysfunktioner som föreslagits i andra utredningar. Ett exempel på en redan idag väl fungerande analysfunktion är Myndigheten för yrkeshögskolan som både borde efterliknas och samordnas med.

Även perspektiven från internationaliseringsutredningen angående analysfunktion bör beaktas för att minska risken för flera funktioner med liknande uppdrag.

Analysfunktionen inrättas som en kommitté med ett kontinuerligt uppdrag.

Kommittén utgörs av en expertgrupp (maximalt tio personer) bestående av en bred representation av ledamöter från olika delar av samhället.

Expertgruppens ledamöter inklusive ordförande utses av regeringen på sex år.

UKÄ utgör värd för analysfunktionen.

IKEM avstyrker förslaget. Analysfunktionen bör inte inrättas som en kommitté med ett kontinuerligt uppdrag. Statskontoret har i en rapport kunnat visa att regeringen använder kommittéväsendet för andra typer av verksamhet än traditionellt utredningsarbete¹. Till exempelvis använder man varaktiga analyskommittéer, vilket är det utredningen föreslår.

De icke-traditionella kommittéerna kan enligt Statskontoret medföra vissa risker. Både för omgivningen och för kommittén kan det vara oklart vad en icke-traditionell kommitté har för mandat. Oklarheten ökar om det inom ett och samma område finns flera kommittéer och myndigheter. En annan risk är att

¹ Statskontoret, Udda fåglar i kommittéväsendet - En studie av otraditionella kommittéer, 2019

möjligheten till insyn i verksamheten blir sämre än om den bedrivs inom ramen för en förvaltningsmyndighet. Detta är särskilt relevant för varaktig verksamhet. En analysenhet bör därför inte anta formen av en kommitté utan vara en förvaltningsmyndighet.

IKEM avstyrker att UKÄ ska vara värd för analysfunktionen. En oberoende analysfunktion behöver ha en bredare grund, en stor förståelse för det samhälle lärosätena verkar i och en starkare internationell förankring.

Utbildning och forskning:

Regeringen tar initiativ till att det i författning skrivs in att utbildningsutbudet vid universitet och högskolor ska utformas med hänsyn till kunskapsutvecklingen och svara mot studenternas efterfrågan samt arbetslivets och samhällets behov.

IKEM tillstyrker förslaget om författningsändring.

Regeringens styrning av utbildningsutbudet sker genom att i regleringsbrev ange fyraåriga utbildningsuppdrag till respektive lärosäte.

Utbildningsuppdraget innehåller mål om antal helårsstudenter på totalnivå samt mål för antal examina inom vissa utbildningar som leder till legitimationsyrken.

I utbildningsuppdraget ingår även eventuella särskilda åtaganden som lärosätet och regeringen fastställt i dialog.

IKEM avstyrker förslaget. IKEM kan som tidigare nämnts se fördelen i att lärosätena får mer långsiktiga förutsättningar för sina utbildningsuppdrag. Dessa ska dock inte vara baserade på icke transparenta överenskommelser.

IKEM är kritiska till att sätta upp mål om antal helårsstudenter på totalnivå eftersom kvantitativa mått riskerar vinkla utbildningsutbudet och skapa negativa incitament för att investera i till exempel små utbildningsmiljöer eller "dyrare" utbildningar. En totalnivå sätter också en gräns för hur ett framgångsrikt lärosäte har möjlighet att växa och utvecklas.

IKEM tillstyrker behovet att upprätta mål för antal examina inom vissa utbildningar som leder till legitimationsyrken men ser att det behövs målsättningar även för andra utbildningar.

De särskilda åtaganden som nämns är en strategiskt viktig fråga för näringslivet eftersom de innefattar sådant som till exempel små och ofta kostsamma utbildningar som kan vara avgörande för en bransch eller region, eller för att kompetensförsörja forskningen. Särskilda åtaganden behöver hanteras på något annat sätt, sannolikt genom att de kopplas till särskilda resurser, eventuellt genom ett utlysningförfarande. Oavsett behöver den här frågan bli föremål för vidare utredning.

UKÄ ges i uppdrag att lämna de förslag som krävs för att möjliggöra gemensamma examenstillstånd eller examenstillstånd som bygger på överenskommelser om att ett annat lärosäte bidrar med nödvändig kompetens.

Frågan om hur man kan underlätta för två eller flera lärosäten att bedriva gemensamma utbildningar utreds.

IKEM tillstyrker förslaget. Det finns ett stort behov av att skapa förutsättningar för gemensamma examenstillstånd. Även möjligheten att bedriva utbildningar med utländska lärosäten bör säkerställas.

Livslångt lärande

IKEM delar utredningens bedömning om att lärosätenas ansvar för yrkesverksammas fortbildning behöver tydliggöras och att uppdragsutbildning samt öppen nätbaserad utbildning är viktiga instrument för att stärka lärosätenas arbete med livslångt lärande. IKEM är däremot av uppfattningen att uppgiften i någon mån måste kopplas till ekonomiska incitament. Idag finns ekonomiska hinder för flexibla utbildningsformer som försvårar utbud för fortbildning, en fråga som inte löses enbart med de förslag som utredningen lagt på området.

Regeringen tar initiativ till att det i högskolelagen (1992:1434) åter regleras att det i utbildning på grundnivå och avancerad nivå även ingår fortbildning och vidareutbildning.

IKEM tillstyrker förslaget.

Prestationer ges minskad betydelse i resurstilldelningssystemet för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

IKEM delar uppfattningen om att den prestationsgrundande delen av anslaget behöver förändras eftersom den riskerar skapa felaktiga incitament.

IKEM ser det dock som angeläget att ett nytt system även fortsättningsvis är delvis prestationsbaserat. Till exempel har IKEM tidigare föreslagit att man inför en examenspeng som skulle innebära att det prestationsbaserade anslaget blir högre ju längre fram i utbildningen studenten är. Även medel som kopplas till att avläggandet av examen. Det skulle skapa tydligare incitament att arbeta med studenternas studiebanan, från lägre nivåer till högre. Ett sådant förslag skulle också ge lärosätena incitament att tydligare verka för att studenterna fullföljer sina studier och tar ut examen.

Detta inslag i resurstilldelningen skulle också ställa krav på en ökad uppföljning av studenter vilket i sin tur skulle kunna bidra till lägre avhopsfrekvens. Studier av bl.a. European University Association visar att en kontinuerlig uppföljning har en positiv effekt på studenters genomströmning och minskar avhopsfrekvensen.

Lärosätenas arbete med breddad rekrytering kan följas upp via dialogbaserad styrning genom överenskommelser.

Utbildning på alla tre nivåer bör ingå i lärosätenas arbete med breddad rekrytering.

IKEM avstyrker förslaget. Ett mål för den högre utbildningen är att de som har intresse och förutsättningar har förutsättningar att tillgodogöra sig en högre utbildning, oavsett bakgrund eller social tillhörighet, ska kunna läsa på universitet eller högskola.

Eftersom att IKEM avstyrker förslaget om styrning genom överenskommelser är frågan om breddad rekrytering en fråga som måste lösas på annat sätt. En viktig del i att skapa gynnsamma förutsättningar för breddad rekrytering är att lärosätena i högre utsträckning än idag arbetar med aktiv rekrytering. Detta görs lämpligen genom att tydliggöra vilka förväntningar och krav som finns på de studenter som söker till utbildning men också genom att beskriva innehållet i utbildningar, vad de leder till och vilka karriärvägar som kan finnas. Lärosäten bör uppmuntras att ha en aktuell och aktiv beskrivning av arbetsmarknaden som olika utbildningar leder till och sannolikheten att få ett relevant jobb efter genomförd utbildning.

FORSKNING

Regering och riksdag uttalar ett mål och formulerar en plan för att andelen direkta statsanslag ska utgöra minst hälften av de totala forskningsintäkterna vid universitet och högskolor i landet inom den närmaste åttaårsperioden.

IKEM avstyrker förslaget. Utredningens tes om att den nuvarande nivån på externfinansieringen är ett problem och att Sverige har för låg andel basfinansiering saknar grund. Ur ett internationellt perspektiv befinner sig de svenska lärosätenas andel basfinansiering någonstans i mitten. Frågan måste ses ur ett bredare perspektiv.

En ökad andel direkta anslag för forskning kan finansieras genom omfördelning från statliga forskningsfinansiärer. Medel som omfördelas från statliga forskningsfinansiärer bör fördelas till lärosätena utifrån respektive lärosätes historiska tilldelning av bidrag från de berörda finansiärerna.

IKEM avstyrker förslaget. Tesen att ökade basanslag leder till bättre forskningskvalitet saknar stöd². Utredaren utelämnar i sin analys helt de studier som finns inom området. Utredarens argumentation är därmed inkomplett.

Det bör införas ekonomiska incitament som tydligt uppmuntrar lärosäten att verka aktivt för att öka näringslivets investeringar i samforskning med lärosäten. Det kan bidra till att attrahera mer investeringar i svensk forskning från utlandet.

Det finns idag ett problem med att forskare får lägga för mycket tid på att söka pengar. Särskilt om sökandet siktar på olika former av statliga pengar finns risk för ineffektivitet och stor administration. Att lägga mycket tid på att söka extern icke-offentlig finansiering bör uppmuntras, men inte att söka statliga medel. Forskningsråd etc. med statliga pengar är en bra form för att främja konkurrens men råden bör styras så att kriterierna är så tydliga att onödigt sökande undviks. Detta är också en fråga för högskolans strategiska styrning, högskolor som är effektiva och har en hög framgång i att söka externa medel bör premieras då detta är ett tecken på effektivitet i styrningen.

² Svensson R, Ekonomisk debatt, 2019

SAMVERKAN OCH SAMHÄLLSPÅVERKAN

Regeringen tar initiativ till att förändra lydelsen i kap. 2§ högskolelagen (1992:1434) så att det anges att det i högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och verka för att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan kommer samhället till nytta.

IKEM tillstyrker förslaget. Utredningen är av uppfattningen att nuvarande lydelse i högskolelagen, att högskolorna ska verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta, är för begränsad och precis och föreslår en ändring. Kan en omformulering tydliggöra behovet av att kompetens, kunskap och forskningsresultat kommer samhället till nytta på ett bättre sätt än idag är det positivt.

Bedömning och uppföljning av lärosätenas samverkansarbete primärt sker inom ramen för det nationella kvalitetssäkringssystemet för utbildning och forskning med UKÄ som ansvarig myndighet.

Regeringen kan för att få en samlad nationell bild av specifika områden ge UKÄ i uppdrag att genomföra tematiska utvärderingar.

IKEM avstyrker förslaget. Kvalitetssäkringssystemet tar inte tillräcklig hänsyn till samverkan i den modell som används i nuläget. Att titta på att det finns förutsättningar att samverka är inte tillräckligt. Samverkan behöver följas upp systematiskt och med hjälp av indikatorer och i absoluta tal.

IKEM anser att Sverige behöver tydligare se möjligheter som en kunskapskonkurrerande nation. IKEM:s mål inom våra branscher är att såväl näringslivet som lärosäten på sikt når en fördubblad forskningsvolym och utveckling i landet. Med ett internationellt perspektiv är det fullt möjligt men det kräver en mycket mer utvecklad strategi för att främja ett samarbete mellan näringsliv och lärosäten om att attrahera internationella forskningsinvesteringar till landet. Ty en fördubbling är inte möjlig enbart över statsbudgeten. IKEM anser att målet om en fördubbling av volymen är attraktivt då det leder till fler högkvalitativa jobb, högre skatteintäkter, nya investeringar i forskningsanläggningar. För att nå dit krävs dock en helt annan styrning av lärosätena så att de blir mycket mer aktiva i att attrahera internationella investeringar i forskning. En tematisk utvärdering skulle vara intressant för att få en ögonblicksbild men en ändamålsenlig uppföljning måste möjliggöra mätningar över tid.

Styrning och uppföljning av prioriterade samverkansaspekter kan ske inom ramen för överenskommelserna och deras uppföljning.

IKEM avstyrker förslaget. IKEM ställer sig mycket kritiska till att utredningen inte menar att samverkan ska utgöra en generell fördelningsnyckel för anslag.

Samverkan är istället reducerad till att hanteras inom ramen för icke transparenta överenskommelser som är helt beroende av enskilda tjänstemän. Det är inte en framkomlig väg att gå.

RESURSTILLDELNING

Utbildning och forskning ses som en samlad verksamhetsgren där all verksamhet vid lärosätet ingår.

Varje lärosäte tilldelas ett samlat anslag för denna verksamhetsgren.

För det samlade anslaget redovisas en utbildningsram och en forskningsram där utbildningsramen motsvarar dagens anslag till utbildning på grundnivå och avancerad nivå och forskningsramen dagens anslag till forskning och utbildning på forskarnivå.

Utöver de medel som ingår i utbildningsramen och forskningsramen kan det i det samlade anslaget ingå särskilda medel för utpekade ändamål.

IKEM tillstyrker förslagen under förutsättning att det finns ekonomiska incitament och en tydlig uppföljning för effektivt resursutnyttjande. Det finns fördelar med ett samlat anslag. Det blir lättare för lärosätena att hantera sina resurser och använda dem på bästa sätt. Det ökar handlingsfriheten för lärosätena. Men det måste finnas något styrinstrument. Ett sådant system ställer också höga krav på uppföljning av mål, resultat och kvalitet. Frågan om uppföljning har inte hanterats i utredningens betänkande. Det är därför angeläget att frågan utreds vidare.

Hälften av utbildningsramen utgör en bas som inte varierar med det faktiska antalet helårsstudenter eller deras prestationer.

Hälften av utbildningsramen görs rörlig och beroende av antalet studenter.

Den rörliga delen avräknas årligen och baseras på antalet helårsstudenter det aktuella budgetåret.

IKEM avstyrker förslaget. Dagens system med finansiering för antalet studenter och deras poängprestationer har med rätta kritiserats för att det pressar kvaliteten nedåt och att studenternas val dominerar styrningen av utbildningsutbudet. IKEM tycker därför att det är bra att utredningen föreslår att nuvarande prestationsersättning ska ändras.

IKEM delar uppfattningen att studenternas val även fortsättningsvis vägs in genom att lärosätena får pengar för antalet studenter. IKEM tror dock inte att den modell som föreslås, med en fast utbildningsram i kombination med ersättning för antalet studenter, är ändamålsenlig för att främja kvalitet och relevans.

Ersättningen behöver på något sätt kopplas till incitament och anslaget behöver vara avhängigt prestationer. Det behövs incitament att få studenterna igenom systemet. IKEM har tidigare föreslagit att man inför en examenspeng som skulle innebära att det prestationsbaserade anslaget blir högre ju längre fram i utbildningen studenten är. IKEM inser att det inte är lätt, men att någon form av extra ersättning också bör kopplas till att studenten får ett kvalificerat jobb baserat på utbildningen. Detta bör utredas. För samhället och individen behöver fokus ligga på att få kvalificerade arbeten efter utbildning, det är egentligen viktigare än examen, men svårigheterna att mäta vad som är kvalificerade jobb gör att IKEM ändå anser att en examenspeng är av godo. Möjligheterna att införa någon typ av bonus till lärosäten som ge om deras utbildningar snabbt leder till kvalificerade jobb bör utredas vidare.

Ett utökat utbildningsuppdrag leder till en ökning av lärosätets forskningsram.

Nuvarande anslagstilldelning baserat på betygssättning av lärosätenas samlade samverkansarbete upphör.

En omfördelning mellan olika lärosäten av anslagsmedlen som tilldelas för forskning kan övervägas när andelen direkta anslag av de totala forskningsintäkterna avsevärt ökat.

IKEM avstyrker förslaget. Utredningens kritik mot fördelning av forskningsmedel i konkurrens saknar grund. Förslaget är bristfälligt underbyggt och argumentationen ofullständig kring hur detta skulle stärka svensk forskning. IKEM anser att förslaget, om det genomfördes, med stor sannolikhet skulle innebära svagare incitament för forskningens kvalitet och relevans med negativa konsekvenser för vårt framtida välstånd.

IKEM Innovations- och Kemiindustrierna

Nils Hannerz
Forsknings- och Innovationschef
Nils.hannerz@ikem.se

Joel Andersson
Ansvarig kompetensförsörjning
joel.andersson@ikem.se